

SOSYAL GÜVENLİKTE YENİ PAKET(6486 SAYILI KANUN) NELER GETİRDİ?

Akın ŞİMŞEK(*)

1 - GİRİŞ

Kamuoyunda sosyal güvenlik reformu olarak adlandırılan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 2008 yılı Ekim ayı başında yürürlüğe girmesiyle birlikte ülkemizde son beş yılda sosyal güvenlik alanında çok büyük gelişme ve değişim yaşanıyor. 5510 sayılı Kanunun uygulamasında ortaya çıkan sıkıntılar ve gerek siyasal gerekse idari sebeplerle bugüne kadar 5655, 5754, 5763, 5797, 5838, 5917, 5921, 5951, 5947, 5997, 6009, 6111, 6191, 665(KHK), 666(KHK), 6270, 6283, 6322, 6353, 6385, 6458, 6462 kanunlar ve son olarak da 6486 sayılı Kanun¹la 452 değişiklik yapılmıştır.

5510 sayılı Kanunda son değişiklikleri içeren ve mini paket olarak adlandırılan 6486 sayılı Kanun ile özellikle genel sağlık sigortası uygulaması başta olmak üzere işverenlere bazı teşvik uygulamaları da getirildi. Bu makalede 6486 sayılı Kanun "torba yasa" olarak ifade edilerek son sosyal güvenlik paketi ile uygulamaya getirilen yeniliklerden bahsedilecektir.

2- 18 YAŞ ALTINDA HERKES ŞARTSIZ GENEL SAĞLIK SİGORTALISI OLACAK

Torba yasanın 1'inci maddesi ile gelir tespiti yapılmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılanlar kapsamına 18 yaşını doldurmamış çocuklar da alınmıştır. Bu düzenleme gereğince genel sağlık sigortalılığı ya da bakmakla yükümlü olduğu kişi bulunmayan Türk vatandaşlarından 18 yaşını doldurmamış çocuklar gelir testine tabi tutulmaksızın doğrudan genel sağlık sigortalısı sayılacaktır. Böylece bu kişilerin

* Kamu Yönetimi Uzmanı, Rekabet Kurumu, İdari Koordinatör

¹ 29.05.2013 tarih ve 28661 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

sağlık aktivasyonları 18 yaşını dolduracakları tarihe kadar Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından resen yapılacak ve bu kişiler doğrudan genel sağlık sigortalısı olarak sağlık hizmeti alabileceklerdir.

Yine aynı madde ile gelen yeni düzenleme gereğince genel sağlık sigortasından doğrudan yararlanan 24/5/1983 tarihli ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu hükümlerine göre korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz faydalanan kişiler gibi ana ve babası olmayan Türk vatandaşlarından 18 yaşını doldurmamış çocukları da doğrudan genel sağlık sigortalısı olacaklar.

3- ÜLKEMİZDE BULUNAN YABANCI UYUKLULAR İSTERSE GENEL SAĞLIK SİGORTALISI OLACAK

Torba yasa yürürlüğe girmeden önce ülkemizde yüksek öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler ile yine ülkemizde bir yıldan fazla sürede ikamet eden yabancı uyrukluların genel sağlık sigortalılıklarında zorunluluklar bulunmaktaydı. Yeni düzenleme ile ülkemizde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerde bu zorunluluk kaldırıldı. Artık ülkemizde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler okullarına ilk kayıt yaptıkları tarihten itibaren üç ay içinde talepte bulunmaları hâlinde genel sağlık sigortalısı olacaklar. Öğrenim için ülkemizde bulunan yabancı uyruklu öğrenci üç ay içinde talepte bulunmazsa öğrenimleri süresince haklarında genel sağlık sigortası ile ilgili işlem ve yaptırımlar uygulanmayacak. Yabancı uyruklu öğrenciler isterlerse de kendilerince prime esas günlük kazanç alt sınırının yani dönemine göre 18 yaşından büyükler için belirlenen brüt asgari ücretin üçte birinin 30 günlük tutarı üzerinden genel sağlık sigortası primi ödenecektir.

Bu kapsamda da 1 Temmuz-31 Aralık 2013 döneminde 18 yaşın üstündekiler için belirlenen asgari ücretin 1.021,50 TL olduğu da dikkate alınarak bu durumda olanlardan isteyenlerin ödeyecekleri genel sağlık sigortası primi asgari ücretin üçte biri olan 340,50 TL'nin yüzde 12 si olan 40,86 TL olacaktır.

Ayrıca torba yasa ile ülkemizde yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrenciler de dahil olmak üzere bütün eğitim kurumlarında öğrenim görmekte olan yabancı uyruklu öğrenciler de 5510 sayılı Kanuna eklenen geçici 50 nci madde ile de düzenlemenin yürürlüğe girdiği 29.05.2013 tarihinde ilk kaydını yaptırmış olup öğrenimlerine devam eden yabancı uyruklu öğrencilerden, 29.05.2013 tarihinden itibaren altı ay içinde başvuru yapanlar da genel sağlık sigortası kapsamına alınacaklar.

Torba yasa ile ülkemizde bir yıldan fazla ikamet eden yabancı uyruklulara ülkemizdeki yerleşim süresinin bir yılı geçtiği tarihten itibaren zorunlu olarak genel sağlık sigortalısı sayılmaları uygulamasına son verilerek bu kişilere ülkemizdeki yerleşim süresinin bir yılı geçtiği tarihten sonra talepte bulunmaları hâlinde talep tarihini takip eden günden itibaren genel sağlık sigortalısı sayılmaları imkanı verildi. Böylece bu kişiler bir yıl sonra isterlerse genel sağlık sigortalısı olacaklar. Bu kişilerin genel sağlık sigortalılıkları ise genel hükümlerdeki durumlarda sona erecektir.

4- İSTİHDAMA YENİ TEŞVİKLER GELDİ

Torba yasa ile daha önce farklı şekillerde uygulanan istihdamda sigortalının işveren hissesinin beş puanının hazinece karşılanması uygulaması yurtdışında işçi çalıştıran işverenler açısından da genişletilmiş ve on ve daha fazla işçi çalıştıran işverenlere uygulanan beş puanlık işveren hissesi sigorta priminin oranının artırılması için Bakanlar Kuruluna yetki verildi.

4-1- Yurtdışında Çalıştırılan İşçilere Teşvik

Torba yasanın 5'inci maddesi ile 5510 sayılı Kanunun 81'inci maddesinde yapılan değişikliklerle öncelikle özel sektör işverenlerinin yurt dışındaki işyerlerinde çalıştırılmak üzere 4/1-a (SSK) sigortalısı olarak yurt içinden götürülen sigortalılar için, prime esas kazanç üzerinden ödenecek primin işveren hissesinin beş puanlık kısmına isabet eden tutarın Hazinece karşılanması öngörüldü.

Bu teşvikten faydalanabilmek için çalıştırdıkları sigortalılarla ilgili olarak işverenler tarafından verilmesi gereken aylık prim ve hizmet belgelerinin yasal süresi içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmesi gerekmektedir. Ayrıca bu sigortalılara ilişkin olarak yatırılması gereken sigorta primi tutarlarının Hazinece karşılanmayan kısmının yasal süresi içinde işverenlerce ödenmiş olması ve bu işverenlerin Sosyal Güvenlik Kurumuna prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borcunun bulunmaması şarttır.

Ancak Sosyal Güvenlik Kurumuna olan prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borçlarını 6183 sayılı Kanunun 48'inci maddesine göre tecil ettiren ve taksitlendiren işverenler ile taksitlendirme ve yapılandırma kanunlarına göre taksitlendiren ve yapılandıran işverenler bu tecil, taksitlendirme ve yapılandırmaları devam ettiği sürece bu teşvikten yararlandırılacaklar. 5335 sayılı Kanunun 30'uncu maddesinin ikinci fıkrası kapsamına giren kurum ve kuruluşlara ait işyerleri; 2886 sayılı Kanun ve 4734 sayılı Kanun hükümlerine istinaden yapılan alım ve yapım işleri, 4734 sayılı Kanundan istisna olan alım ve yapım işlerine ilişkin işyerleri; 5510 sayılı Kanunun ek 2'nci maddesi kapsamında uygulanan teşvikten yararlanan işyerleri ile sosyal güvenlik destek primine tabi tutulmak suretiyle çalışanlar hakkında bu teşvik düzenlemesi uygulanmayacaktır. Hazineden karşılanan prim tutarları, işverenler bakımından gelir ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider veya maliyet unsuru olarak dikkate alınmayacaktır.

4-2- 5763 Sayılı Kanunla Gelen Beş Puanlık Teşviği Altı Puana Kadar İlave Yapmaya Bakanlar Kuruluna Yetki Verildi

Torba yasa ile 5510 sayılı Kanunun 81'inci maddesine 2008 yılında 5763 sayılı Kanunla eklenen birinci fıkranın (ı) bendinde yer alan teşvik ile ilgili olarak on ve üzerinde işçi çalıştıran işverenerlere uygulanan teşviğe yeni bir düzenleme getirildi. Torba yasanın 5 nci maddesi ile getirilen yeni düzenleme ile on ve üzerinde sigortalı çalıştıran işyerlerine uygulanmak üzere, birinci fıkranın (ı) bendinde belirtilen ve Hazinece karşılanan puana, prime esas kazanç alt sınırı üzerinden altı puana kadar ilave puan eklemeye, sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksini dikkate almak suretiyle ilave puan uygulanacak illeri ve uygulama süresini belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır. Bakanlar Kurulu da bu yetkisini kullanınca bu kapsamdaki işverenlerin sigortalılarının sigorta primlerinin işveren hissesine uygulanan beş puanlık teşvik azami on bir puana kadar yani işveren hissesinin tamamını içerecek şekilde artabilecektir.

4-3- Sahte Sigortalı Bildirenler Teşviklerden Yararlanamayacak

5510 sayılı Kanun ile işverenlere getirilen teşvik uygulamalarından sigortasız işçi çalıştırdığı tespit edilenler yararlanamıyordu. Torba yasa ile sigortasız işçi çalıştırdığı tespit edilenler yanında fiilen işyerinde çalışmadan sahte olarak sigortalı bildirdiği tespit edilen işverenler de 5510 sayılı Kanunun 81'inci maddesiyle getirilmiş işveren destek unsurlarından yararlanamayacaklar.

Torba yasa ile yapılan düzenlemede yapılan kontrol ve denetimlerde, çalıştırdığı kişileri sigortalı olarak bildirmediği veya bildirilen sigortalının fiilen çalışmadığının tespit edilmesi hâlinde, işverenler bir yıl süreyle 5510 sayılı Kanunun 81'inci maddesiyle sağlanan destek unsurlarından yararlanamaması öngörüldü. Bu kapsamındaki teşvikten yersiz olarak faydalanıldığının tespiti hâlinde de yararlanılan teşvik tutarı işverenden gecikme cezası ve gecikme zammı ile birlikte tahsil edilecektir.

5- ÜNİVERSİTE HASTANELERİNDE HOCA FARKININ ARTMASI SÜRPRİZİ

Torba yasa ile yükseköğretim kurumlarına ait sağlık hizmeti sunucularında öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için Sosyal Güvenlik Kurumunca belirlenmiş sağlık hizmetleri bedelinin artırılarak vatandaşa yansıtılması sürprizi çıktı. Bu düzenleme ile de yükseköğretim kurumlarına ait sağlık hizmeti sunucularında öğretim üyeleri tarafından mesai saatleri dışında bizzat verilen sağlık hizmetleri için Sosyal Güvenlik Kurumunca belirlenmiş sağlık hizmetleri bedelinin poliklinik muayenelerinde bir katını, diğer hizmetlerde yüzde ellisini geçmemek üzere, üniversite yönetim kurulu kararıyla öğretim üyelerinin unvanları itibarıyla belirlenen miktarda ilave ücret alınmasına imkan sağlandı. Daha önce bu sağlık hizmet bedellerini bir katı kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştı. Şimdi ise poliklinik muayenelerinde bir katını, diğer hizmetlerde yüzde ellisini geçmemek üzere, üniversite yönetim kurulu yetkili kılındı. Ancak alınacak ilave ücret bir defada asgari ücretin iki katını geçemeyecektir. Bu oranları da bir katına kadar artırmaya Bakanlar Kurulu, bu kapsamda ilave ücret alınamayacak sağlık hizmetlerini belirlemeye de Sosyal Güvenlik Kurumu yetkili kılınmıştır. Böylece daha önce Bakanlar Kurulunun bir katı kadar artırma yetkisi üniversite yönetim kurullarına verildi ve Bakanlar Kurulunun artırma yetkisi de otomatik olarak iki katına kadar artırmaya çıkarılmış oldu.

6- DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Torba yasa ile genel sağlık sigortası uygulamasında ülkemizde öğrenim gören veya bir yıldan fazla ikamet eden yabancı uyruklular ile ilgili yapılan düzenlemeler ile 4/1-a sigortalısı çalıştıran özel sektör işverenlerine getirilen sigorta primi işveren hissesinin Hazine tarafından karşılanmasında getirilen yeni teşvikler yanında üniversite hastanelerinde tedavi gören vatandaşlarımıza poliklinik muayenelerinde ve diğer sağlık hizmetlerinde ilave hoca ücreti getirilmesi gibi bazı kötü sürprizleri içeren düzenlemeler de yapıldı.

İşverenlerin ise sigortalılarının sigorta primlerinde işveren hissesinde Hazinece karşılanan teşviklerden yararlanmalarında fiilen çalıştırılmayan yani sahte sigortalı bildirimlerinin de kapsama alınması sigortalı çalıştırmalarında daha dikkatli olmalarını gerektirmektedir. Kayıtdışı istihdamın tespitinde zaten teşviklerden yararlanamama söz konusu iken sahte sigortalılığında kapsama alınması sosyal güvenlikte daha sıkı tedbirlerin geleceğinin habercisi olarak da kabul edilebilecektir.

